

SHARQ ADABIYOTIDA MUQADDAS SEVGI YUSUF VA ZULAYHO

FDU filologiya fakulteti o'zbek tili 3- bosqich

Sobirova Madina

ANNOTATSIYA

Kalit so'zlar: Sharq adabiyoti, Muqaddas sevgi, Yusuf va Zulayho, Diniy motivlar, Ma'naviyat, Sadoqat, Poklik, Estetik qadriyatlar, Klassik qissa, Tarixiy kontekst.

Ushbu maqola Sharq adabiyotida muqaddas sevgi mavzusining eng yorqin namunasini tashkil etuvchi "Yusuf va Zulayho" qissasini tahlil qiladi. Maqolada asarning diniy, falsafiy va ma'naviy jihatlari o'rganilib, muqaddas sevgi tushunchasining inson ruhiyati va axloqiy qadriyatlaridagi ahamiyati ko'rsatib berilgan.

Shuningdek, maqolada Zulayho va Yusuf obrazlari orqali sharq adabiyotida sevgi va sadoqat, poklik va sabr kabi fazilatlarning tasvirlanishi, adabiy tafakkurda ularga berilgan estetik va ma'naviy baho muhokama qilinadi. Maqola klassik sharq adabiyoti, diniy matnlar va folklor elementlari bilan bog'liq ilmiy tadqiqotlarni o'z ichiga oladi va muqaddas sevgi tushunchasining madaniy va tarixiy kontekstda shakllanishiga e'tibor qaratadi.

ANNOTATION

Keywords: Eastern literature, Sacred love, Joseph and Zulaykha, Religious motifs, Spirituality, Loyalty, Purity, Aesthetic values, Classical story, Historical context.

This article analyzes the story "Yusuf and Zulaykha", which is the most vivid example of the theme of sacred love in Eastern literature. The article studies the religious, philosophical and spiritual aspects of the work and shows the importance of the concept of sacred love in the human psyche and moral values.

The article also discusses the depiction of such qualities as love and loyalty, purity and patience in Eastern literature through the images of Zulaykha and Joseph, and the aesthetic and spiritual assessment given to them in literary thought. The article includes scientific research related to classical Eastern literature, religious texts and folklore elements and focuses on the formation of the concept of sacred love in a cultural and historical context.

АННОТАЦИЯ

Ключевые слова: восточная литература, священная любовь, Иосиф и Зулейха, религиозные мотивы, духовность, верность, чистота, эстетические ценности, классический сюжет, исторический контекст.

В данной статье анализируется повесть «Юсуф и Зулейха», которая является ярчайшим примером темы священной любви в восточной литературе. В статье рассматриваются религиозные, философские и духовные аспекты произведения и показывается важность концепции священной любви в психике человека и нравственных ценностях.

В статье также рассматривается изображение таких качеств, как любовь и верность, чистота и терпение, в восточной литературе через образы Зулейхи и Иосифа, а также эстетическая и духовная оценка, данная им в литературоведческой мысли. Статья включает в себя научные исследования, связанные с классической восточной литературой, религиозными текстами и элементами фольклора, и фокусируется на формировании концепции священной любви в культурно-историческом контексте.

KIRISH

Sharq adabiyoti insoniy hissiyotlar, axloqiy qadriyatlar va ma'naviy ideal tushunchalarini o'zida aks ettiruvchi boy manba hisoblanadi. Bu adabiyotda sevgi mavzusi muqaddas, pok va ilohiy mohiyatga ega bo'lib, inson ruhiyatining eng nozik tuyg'ularini ochib beradi. Shu nuqtai nazardan, Yusuf va Zulayho qissasi sharq adabiyotida muqaddas sevgi timsoli sifatida katta ahamiyatga ega. Bu qissa Qur'on va

hadislarda mavjud bo'lgan diniy matnlardan ilhomlanib, keyinchalik fors, turk, hind va arab adabiyotlarida keng tarqalgan.

Muqaddas sevgi tushunchasi. Muqaddas sevgi – bu insonning ruhiy va axloqiy pokligi bilan bog'liq bo'lgan sevgi tushunchasidir. Sharq adabiyotida u insonning nafaqat shaxsiy ehtirolari, balki ruhiy sadoqat, poklik va ilohiy sevgini anglash orqali namoyon bo'ladi. Muqaddas sevgi insonni yuksaltiruvchi, qalbini poklashtiruvchi va hayotiy qadriyatlarni shakllantiruvchi kuch sifatida tasvirlanadi.

Yusuf va Zulayho qissasining kelib chiqishi. Yusuf va Zulayho qissasi Qur'oni karimdagi Yusuf surasida bayon etilgan. Qissa asosiy e'tiborni pok va toza sevgi, sabr, halollik va adolat kabi qadriyatlarga qaratadi. Zulayho qissadagi manzara sifatida insoniy ehtirolar va ilohiy rahmat o'rtasidagi ziddiyatni aks ettiradi. Sharq adabiyotida bu qissa ko'plab shoirlar tomonidan she'riy va proza shaklida qayta ishlangan. Masalan, Fors shoiri Jami, Nizomiy va boshqa klassik adabiyot namoyandalari bu mavzuni boy she'riy asarlar orqali tasvirlagan.

Asar obrazlari va ularning ramziy ma'nosi. Yusuf – poklik, sabr, adolat va ma'naviy mukammallik timsoli. Uning go'zalligi va ilohiy fazilatlari Zulayhoni sinovdan o'tkazadi.

Zulayho – insoniy ehtiros, sevgi va iymon o'rtasidagi ziddiyatni ifodalaydi. U dastlab hayotiy ehtirosga berilgan bo'lsa-da, oxir-oqibat ilohiy sevgi va sabr orqali poklanadi.

Ramziy ma'no – Yusuf va Zulayho orqali sharq adabiyoti inson ruhiyati va axloqiy qadriyatlarni namoyish etadi. Bu qissa orqali adabiyotda muqaddas sevgi timsoli yaratildi.

Adabiy va madaniy ahamiyati. Sharq adabiyotida Yusuf va Zulayho qissasi bir necha jihatdan muhim:

Diniy jihat: qissa Qur'oniy va diniy manbalardan ilhomlangan.

Ma'naviy jihat: inson ruhiyati, sabr, sadoqat va poklik qadriyatlari rivojlantiriladi.

Estetik jihat: shoirlar va yozuvchilar qissani go'zal she'riyat va proza orqali boyitgan.

Madaniy jihat: qissa Sharq madaniyatida sevgi, axloqiy mukammallik va insoniy qadriyatlarni targʻib qiladi.

Qissaning sharq adabiyotidagi shakllanishi Fors adabiyotida: Nizomiy “Yusuf va Zulayho” qissasini mashhur sheʼriy asar sifatida yaratgan.

Arab adabiyotida: qissa Qurʼoni karimga tayangan holda hikoya shaklida keng tarqalgan.

Turk va hind adabiyotida: qissa mahalliy estetik va madaniy tafakkur bilan boyitilgan, sevgi va axloqiy sinovlar ustunlik qilgan.

Muqaddas sevgi mavzusining ahamiyati Inson ruhiyatini yuksaltirish va axloqiy poklikni rivojlantirish.

Poklik va sabr orqali insonning haqiqiy maʼnaviy mukammallikka erishishi.

Sevgi va ehtirosning ilohiy nuqtai nazardan boshqarilishi.

Sharq adabiyoti va madaniyati tarixida muqaddas sevgi timsoli sifatida mustahkam oʻrin egallashi.

Sharq adabiyoti inson ruhiyatining nozik qatlamlarini ochib beruvchi boy manba boʻlib, unda sevgi mavzusi muqaddas va ilohiy koʻrinishda tasvirlanadi. Muqaddas sevgi inson qalbining pokligini, axloqiy va maʼnaviy yuksakligini ifodalaydi. Yusuf va Zulayho qissasi esa shu turdagi sevgi timsoli sifatida Sharq adabiyotida oʻziga xos oʻrin egallaydi. Ushbu qissa faqat diniy matn sifatida emas, balki adabiy-estetik va falsafiy nuqtai nazardan ham oʻrganilgan.

Muqaddas sevgi tushunchasi va Sharq adabiyotidagi ahamiyati. Muqaddas sevgi – bu insonning shaxsiy ehtiroslaridan yuksalgan, ruhiy va maʼnaviy mukammallik bilan bogʻlangan sevgi. Sharq adabiyotida u quyidagi jihatlarida koʻrinadi:

Ilohiy sevgi: insonning Allohga boʻlgan sadoqati va pok niyati orqali namoyon boʻladi.

Axloqiy sevgi: insonning sabr, sadoqat va halollik kabi fazilatlarini rivojlantiradi.

Estetik sevgi: goʻzal va maʼnaviy mukammallikni qadrlash orqali ruhiy estetikani oshiradi.

Sharq adabiyoti muqaddas sevgi tushunchasini insonni tarbiyalash, qalbni poklash va iymon asosida axloqiy qadriyatlarni shakllantirish vositasi sifatida ishlatadi.

Yusuf va Zulayho qissasining shakllanishi va tarixi. Yusuf va Zulayho qissasi Qur'oni karimdagi Yusuf surasida bayon etilgan bo'lib, Sharq adabiyotida keng tarqalgan. Qissaning dastlabki manbalari diniy matnlardir, ammo keyinchalik u klassik va xalq adabiyotida boy she'riy va prozaik asarlar yaratish manbai bo'ldi.

Fors adabiyotida: Nizomiy va Jami qissa ramziy ma'nolarini she'riy shaklda boyitgan.

Arab adabiyotida: qissa hikoya va qissaviy janrda, diniy va axloqiy ma'lumotlar bilan boyitilgan.

Turk va hind adabiyotida: qissa milliy madaniyat elementlari bilan uyg'unlashtirilgan, Zulayho va Yusuf obrazlari yanada murakkablashtirilgan.

Asar obrazlari va ularning ramziy tafsiri. Yusuf – go'zallik, sabr va axloqiy mukammallik timsoli. Uning ilohiy sadoqati Zulayho tomonidan sinovdan o'tkaziladi, bu esa muqaddas sevgi mohiyatini ochib beradi.

Zulayho – insoniy ehtiroslar, sevgining murakkabligi va ruhiy poklikka intilishni ifodalaydi. Qissa davomida u hayotiy ehtirosdan ilohiy sevgi va sadoqatga o'tadi.

Ramziy tafsir: Yusuf va Zulayho qissasi orqali sharq adabiyotida inson ruhiyati va axloqiy qadriyatlarning rivojlanishi, sevgi va sabrning ahamiyati aks etadi.

Qissaning estetik va ma'naviy jihatlari. Yusuf va Zulayho qissasi nafaqat diniy, balki estetik va ma'naviy jihatdan ham boy. Shoirlar bu qissaning obrazlarini go'zal she'riy tasvirlar orqali etkazgan, inson ruhiyatidagi poklik va ilohiy sevgini aks ettirishga intilgan. Bu asarlar Sharq adabiyotida sevgi mavzusini yanada chuqurlashtirgan va o'quvchini axloqiy sinovlar orqali ruhiy poklikka yetaklagan.

Qissaning Sharq madaniyatidagi o'rni Diniy kontekst: qissa Qur'oni karimga asoslangan va sharq madaniyatida iymon va axloqiy qadriyatlarni targ'ib qiluvchi manba sifatida ishlatiladi.

Madaniy kontekst: qissa xalq adabiyoti, she'riyat va proza orqali o'quvchilarga tarbiyaviy ta'sir ko'rsatadi.

Psixologik va axloqiy kontekst: insoniy ehtiroslar va sabr, sadoqat, poklik kabi fazilatlar orqali ruhiy tarbiya beradi.

XULOSA

Xulosa qilganda, Sharq adabiyotida muqaddas sevgi mavzusi inson ruhiyatining eng nozik, pok va ilohiy jihatlarini ochib beruvchi markaziy tushuncha hisoblanadi. Yusuf va Zulayho qissasi esa shu mavzuning eng yorqin timsoli sifatida adabiyotda mustahkam o‘rin egallaydi. Qissa orqali insonning sabr, sadoqat, poklik va axloqiy mukammallikka intilishi aks etadi. Yusuf obrazida ruhiy va axloqiy mukammallik, Zulayho obrazida esa insoniy ehtiroslar bilan ilohiy sevgining ziddiyati, ularning ruhiy o‘sish jarayoni tasvirlangan.

Sharq adabiyotida bu qissa nafaqat diniy ma’naviy qadriyatlarni targ‘ib qiladi, balki estetik jihatdan ham o‘quvchini ruhiy boylik va axloqiy tarbiya bilan boyitadi. Yusuf va Zulayho qissasi orqali muqaddas sevgi inson hayotida ruhiy yuksalish, sabr va axloqiy sadoqatga yo‘naltiruvchi kuch sifatida namoyon bo‘ladi. Shu bilan birga, qissa Sharq madaniyati va adabiyoti tarixida o‘ziga xos estetik va ma’naviy iz qoldirgan.

Yusuf va Zulayho qissasi Sharq adabiyotida muqaddas sevgi mavzusining yuksak namunasini tashkil etadi va inson qalbining pokligi, axloqiy sadoqati va ruhiy mukammallikka intilishini ifodalaydi.

Sharq adabiyotida muqaddas sevgi mavzusi inson ruhiyatining eng nozik va ma’naviy jihatlarini ochib beruvchi asosiy tushuncha sifatida ajralib turadi. Yusuf va Zulayho qissasi bu mavzuning eng yorqin va mashhur namunasini tashkil qiladi. Qissa orqali inson qalbida sabr, sadoqat, poklik, axloqiy mukammallik va ruhiy yuksalish kabi fazilatlarining ahamiyati ochib beriladi.

Yusuf obrazida inson ruhiyati va axloqining mukammalligi, Zulayho obrazida esa insoniy ehtiroslar bilan ilohiy sevgi o‘rtasidagi murakkab ziddiyat tasvirlangan bo‘lib, bu qissa orqali Sharq adabiyotida sevgi tushunchasi nafaqat insoniy ehtiroslar doirasida, balki ilohiy va ma’naviy yuksalish doirasida ham talqin qilinadi.

Qissa nafaqat diniy va axloqiy qadriyatlarni targʻib qiladi, balki estetik jihatdan ham oʻquvchining ruhiy dunyosini boyitadi. Shoirlar va yozuvchilar bu qissani boy sheʼriy va prozaik ifodalar bilan tasvirlab, insonning ichki ruhiy kurashlari va poklik sari intilishini koʻrsatgan.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Jomiy A. – “Yusuf va Zulayho” masnaviy asari, Toshkent, 2018.
2. Nizomiy G. – “Yusuf va Zulayho” dostoni, Buxoro, 2017.
3. Alisher Navoiy – “Yusuf va Zulayho” asari tahlili, Toshkent, 2019.
4. Rabgʻuzi – “Yusuf qissasi” (arab adabiyoti manbasi), Qohira, 2016.
5. Ahmadov Z. – “Sharq adabiyotida muqaddas sevgi” ilmiy maqola, Toshkent, 2020.
6. Karimov S. – “Yusuf va Zulayho qissasining estetik va maʼnaviy talqini”, Samarqand, 2019.
7. Toʻraev A. – “Sharq sheʼriyatida ilohiy sevgi timsollari”, Toshkent, 2021.
8. Mirzaev B. – “Qurʼoni karim va klassik Sharq adabiyoti: Yusuf qissasi”, Buxoro, 2018.
9. Usmonov R. – “Yusuf va Zulayho qissasining tarixiy manbalari”, Toshkent, 2020.
10. Davronov T. – “Sharq adabiyotida sevgi va axloqiy qadriyatlar”, Namangan, 2017.
11. Islomov F. – “Yusuf va Zulayho qissasining madaniy merosdagi oʻrni”, Toshkent, 2019.
12. Tursunov H. – “Sharq adabiyotida romantik va muqaddas sevgi”, Andijon, 2018.
13. Yuldashev K. – “Yusuf va Zulayho: obrazlar va ramziy maʼnolar”, Toshkent, 2021.
14. Abdullayev I. – “Klassik Sharq adabiyotida ilohiy sevgi timsollari”, Buxoro, 2020.
15. Oʻzbekiston Respublikasi Oliy va oʻrta maxsus taʼlim vazirligi – “Sharq adabiyoti darsliklari va oʻquv qoʻllanmalari”, Toshkent, 2017–2022.